

פרשת בלק – האתון ובלעם

1. משה כתב ספרו וספר בלעם ואיוב (בבא בתרא יד ע"ב)

2. נראין דברי האומרים שאין זו פרשת בלעם שכתובה בתורה...אלא פרשה בפני עצמה היא, שכתב והאריך בה יותר והיתה מצויה להם (ריטב"א בבא בתרא יד ע"ב)

3. לא זכיתי להבין...הלא כל הסיפורים שבתורה כמו הריגת קין להבל וכיוצא בהן אינן לכאורה צורך התורה וסדר מעשיו של משה אבל כולה תורת ה' תמימה, ומה שכתוב ותמנע היתה פילגש הוא תורת ה' מכו שמע ישראל (השל"ה על פרשת בלק).

4. ההשוואה בין בלק לפרעה :

בלק ובלעם	פרעה ויציאת מצרים
וַיִּגְרַם מוֹאָב מִפְּנֵי הָעַם מְאֹד כִּי רָב הוּא וַיִּקְצֹץ מוֹאָב מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר כב, ג)	וַיֹּאמֶר אֶל עֲמוּז הַנְּהָ עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ... וְכֹאֲשֶׁר יַעֲנֶנּוּ אֹתוֹ כֹּן יִרְבֶּה וְכוּן יִפְרֹץ וַיִּקְצֹוּ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שמות א, ט, יב)
וַיִּשְׁלַח מְלָאכִים אֶל בְּלָעַם [...] לֵאמֹר הֲנִיחָ עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם הֲנִיחָ כִּסֶּה אֶת עֵינֵי הָאֶרֶץ וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי (במדבר כב, ה)	(ט) וַיֹּאמֶר אֶל עֲמוּז הַנְּהָ עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָב וְעֲצוּם מִמֶּנּוּ (שמות א, ט)
וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל מְלֹאָדֵי ד' חֲטָאֵתִי ... (כב, לד)	וַיִּשְׁלַח פְּרָעֹה וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם חֲטָאֵתִי הַפֶּעַם ד' הַצַּדִּיק וְאַנִּי וְעַמִּי הַרְשָׁעִים (שמות ט, כז)
הֲנִיחָ עִם יֵצֵא מִמִּצְרַיִם הֲנִיחָ כִּסֶּה אֶת עֵינֵי הָאֶרֶץ וְהוּא יֵשֵׁב מִמְּלִי (כב, ה, יא)	וְכִסֶּה אֶת עֵינֵי הָאֶרֶץ וְלֹא יוּכַל לִרְאוֹת אֶת הָאֶרֶץ (שמות י, ה)
וַתִּרְאֵהוּ אֶת־מִצְרַיִם וְעַתָּה הֲנִיחָ צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם רְאִיתִי אֶת הַלְחֹץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לַחֲצִים אֹתָם (כב, כה)	וְעַתָּה הֲנִיחָ צַעֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלַי וְגַם רְאִיתִי אֶת הַלְחֹץ אֲשֶׁר מִצְרַיִם לַחֲצִים אֹתָם (שמות ג, ט)
שְׁלִילַת יִסוּד הַכִּישׁוּף (לא בלעם המברך ומקלל אלא ה')	שְׁלִילַת יִסוּד הַכִּישׁוּף (לא החרטומים אלא ה').

5. אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם (כב,כ), מיכן את למד שבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו, שמתחלה נאמר לו: לא תלך כיון שהעיו פניו להלוך הלך שכן כתיב ויחר אף אלקים כי הולך הוא. אמר לו הקב"ה רשע, איני חפץ באיבודן של רשעים, הואיל ואת רוצה לילך – ליאבד מן העולם קום לך **(במדבר רבה, בלק כ')**
אמר רבה בר רב הונא אמר רב הונא ואמרי לה אמר רב הונא א"ר אלעזר: מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. מן התורה דכתיב לא תלך עמהם (כב,יב), וכתוב קום לך אתם **(שם כ')**... **(מכות י ע"ב)**

6. "אם הוא יתברך הרשה את בלעם ללכת, ואמר לו (פסי כ') 'אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם', איך אחרי שהלך נאמר: "ויחר אף אלהים כי הולך הוא ויתיצב מלאך ה' בדרך לשטן לוי", והוא לא הלך אלא ברשותו ובמאמרו? **(אברבנאל שם)**

7. אלו דבריו וכל זה איננו שוה לי כי מה שאמר הגאון, איננו כן, כי השם אמר לו (פסוק יב) לא תלך עמהם לא תאור את העם כי ברוך הוא, בעבור שלא יקלל את העם ימנענו ואיך יהיה מותר לו ללכת עם שרים אחרים, ולא מנעו מלכת בעבור חסרון מעלת השרים ומה שאמר ר"א, איננו נכון שינחם האלהים וישיב דברו אחר בעבור עקשות השואל, וענין שלח לך אנשים לא כן היה, וכבר פירשתי טעמו (לעיל יג ב), ולא יעניש האלהים בדבר אשר יתן רשות בו, וחלילה ובמדרש (במדב"ר כ יב) אמרו מכאן אתה למד שבדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו והנכון בעיני בענין הזה, כי מתחלה מנעו השם שלא יקלל את העם כי ברוך הוא, ולמה ילך עמהם אחרי שלא יקללם והם לא יחפצו בו לדבר אחר, על כן אמר לא תלך עמהם שלא תאור את העם כי ברוך הוא, ובידוע כי בלעם הודיעם את דברי האלהים ובלק שלח אליו פעם שנית כי לא האמין, והוסיף לו כבוד בשרים רבים ונכבדים מן הראשונים ונדר להרבות שכרו וכבודו ובלעם ענה אותם, שאין הדבר תלוי בממון ולא ברצונו, רק הכל ביד השם וישאל ממנו עוד מה יצוה אותו, ועשה זה כהוגן, כי מה ידע הוא בדעת עליון ועצת ה' לעולם טובה והוא יורה חטאים בדרך, ויודיענו מה יענה מלאכי גוי או יגיד לו מה יקרה להם בעתיד והנה השם אמר לו, כבר הודעתך כי העם ברוך הוא ולא תוכל לקללם, ועתה חזרו לפניך, ואם לקרוא לך בלבד באו כלומר שיתרצו בלכתך עמהם על מנת שלא תקלל את העם כאשר הודעתך מתחלה קום לך אתם, ואך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה, שאפילו אם אצוה אותך לברך שתברכם [ו]לא תירא מבלק, וזה טעם "אם לקרא" וכן היה החפץ לשם הנכבד מתחלה שילך עמהם, אחרי הודיעו אותם שלא יקללם ושיתנהג בענינם כאשר יצוה, כי הרצון לפניו יתברך שיברך את ישראל מפי נביא לגוים: והנה היה על בלעם להגיד כן לשרי בלק ולאמר, הנה הרשה השם אותי להיות קרוא לכם בלבד, אבל על מנת שלא לקלל את העם ועל מנת שאם יצוה אותי לברך שאברכם, ואם לא יתרצו בכך יהיו מניחים אותם, כי גם בפעם הזאת השנית אמר בלק (פסוק יז) ולכה נא קבה לי את העם הזה, לא יחפוץ בו להודיעו עתידות ולא לדבר אחר זולתי לקוב את העם והנה בלעם מרוב חפצו ללכת לא הודיעם זה

ולא אמר להם כלום, ויקסם בבקר ויחבוש את אתונו וילך עמהם כרוצה להשלים חפצם, על כן חרה אף ה' כי הולך הוא שאלו הודיעם לא היה הולך ועוד שהיה בזה חלול ה', כי בלכתו עמהם סתם והוא ברשות השם חשבו שנתן לו רשות לקלל להם את העם, והנה חזר בו ממה שאמר תחלה "לא תאור את העם כי ברוך הוא" כפי מה שהגיד להם, וכאשר יראו עוד שלא יקללם, יאמרו כי אחרי כן נמלך עוד או יהתל בהם כהתל באנוש, חלילה לה' מעשות כדבר הזה כי נצח ישראל לא ינחם (רמב"ן שם)

8. על מה יצא מלאך ה' לבלעם בדרך? כי הנה הוא לא אמר לו אלא דוגמת מה שאמר לו יתברך, כי הוא אמר לו 'אם לקרא לך באו האנשים קום לך אתם, ואך את הדבר אשר אדבר אליך אתו תעשה', והמלאך כזה בעצמו אמר לו 'לך עם האנשים ואפס את הדבר אשר אדבר אליך אתו תדבר', והייתה אם כן ביאתו לבטלה? (אברבנאל)

<p>וַיַּעַן בְּלָעַם וַיֹּאמֶר אֶל עֲבָדַי בָּלֵק אִם יִתֶּן לִי בָלֵק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי ד' אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת קְטָנָה אוֹ גְדוֹלָה (במדבר כב, יח)</p>
<p>וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל בָּלֵק הִנֵּה בְּאֵתִי אֵלֶיךָ עֲתָה הִיכַל אוֹכַל דְּבַר מְאוֹמָה הַדְּבַר אֲשֶׁר יִשִּׁים אֱלֹהִים בְּפִי אֲתוֹ אֲדַבֵּר (כב, לח)</p> <p>וַיַּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶת אֲשֶׁר יִשִּׁים ד' בְּפִי אֲתוֹ אֲשָׁמֵר לְדַבֵּר (כג, יב)</p> <p>וַיַּעַן בְּלָעַם וַיֹּאמֶר אֶל בָּלֵק הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר יִדְבַר ד' אֲתוֹ אֶעֱשֶׂה (כג, כו)</p> <p>וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל בָּלֵק הֲלֹא גַם אֶל מְלֹאכֶיךָ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּ אֵלַי דִּבַּרְתִּי לֵאמֹר: אִם יִתֶּן לִי בָלֵק מְלֵא בֵיתוֹ כֶּסֶף וְזָהָב לֹא אוֹכַל לַעֲבֹר אֶת פִּי ד' לַעֲשׂוֹת טוֹבָה אוֹ רָעָה מִלְּבִי אֲשֶׁר יִדְבַר ד' אֲתוֹ אֲדַבֵּר (כד, יב-יג)</p>

לפני התהליך – לא אוכל לעבר את פי ד' אלהי לעשות קטנה או גדולה
אחרי התהליך - לא אוכל לעבר את פי ד' לעשות טובה או רעה מלבי אשר ידבר ד' אתו
 אדבר

